

DE DUIVEL ALS METGEZEL

Peter Frantz

DE DUIVEL
ALS METGEZEL

© 2018 P. Frantz / Uitgeverij U2pi

Titel: De duivel als metgezel

Auteur: Peter Frantz

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

Website uitgever: www.jouwboek.nl

ISBN: 978-90-8759-776-4

NUR: 305

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Proloog

De inwoners van het kleine, in de Zak van Zuid-Beveland verscholen dorp begrepen er niets meer van. Ze wisten dat Zacharias Polderman zich verhangen had, dat nieuws had zich enkele dagen geleden als een lopend vuurtje verspreid. Het had niet al te lang indruk gemaakt. Eerlijk gezegd hadden ze meer medelijden met de man van de rijdende winkel die hem bungelend aan een touw gevonden had dan met Zacharias zelf. ‘Altijd een aparte vogel geweest die voor verrassingen zorgde en van wie je zoiets kunt verwachten,’ zei de een en dacht de ander. Het luiden van de kerkklokken en de langzaam door het dorp rijdende rouwauto werden dan ook onmiddellijk in verband gebracht met de dood van Zacharias. Het kon niet anders of in de witte kist moest het verstikte lichaam van hun dorpsgenoot liggen op weg naar de begraafplaats even buiten het dorp. Voor de dorpingen moest het hier om Zacharias Polderman gaan, weggebracht naar zijn laatste rustplaats.

Tot zover was hen alles nog duidelijk. Grote verwarring ontstond toen dezelfde rouwauto direct na de begrafenis opnieuw stilhield voor het huis van Zacharias en er weer een kist in de auto werd geschoven. Ditmaal geen witte maar een pikzwarte, waarna de rouwauto met wapperende vaantjes uit het zicht verdween. Tot hun verbazing reed de auto niet in de richting van de begraafplaats maar de andere kant op. Degenen die het aandurfdën een steelse blik in de auto te werpen viel het op dat er slechts één persoon naast de chauffeur zat, in wie sommigen de notaris uit de naburige stad meenden te herkennen. Ze raakten hierdoor het spoor geheel bijster, want ze wisten heel zeker dat Zacharias de enige bewoner was geweest van het aan de rand van het dorp gelegen boerenhofje waar hij was blijven wonen na de dood van zijn ouders.

De vraag wie of wat er dan toch in die zwarte kist kon liggen was het gesprek van de dag. Er waren er die zich naar de begraafplaats begaven om te zien of Zacharias daar wel lag. Hoewel het bewijs niet waterdicht was moesten ze er wel vanuit gaan dat in het verse graf met het kleine, tijdelijke naambordje de persoon lag wiens naam in plakletters op het graniet vermeld stond. Het raadsel werd nog groter toen Kees Harthoorn, de krantenbezorger die alle nieuwtjes op het dorp als eerste wist, vertelde dat hij gehoord had -hij wist niet meer van wie maar die had het hem voor de vaste waarheid verteld- dat de kist was afgeleverd bij het crematorium zo'n twintig kilometer verderop.

De kwestie bleef de gemoederen bezighouden en de speculaties waren niet van de lucht, maar nog steeds was het raadsel van de zwarte kist niet opgelost. Dat veranderde nadat de laatste wil van Zacharias volledig was uitgevoerd.

Gedeelte uit de laatste wil van Zacharias Polderman:

‘In de hoek van de voorkamer staat een houten cilinderbureau. In de lade linksboven staat een doos met 16 schoolschriften. Op 15 schriften heb ik een nummer en een naam geschreven; op het 16e schrift alleen een nummer. Na mijn dood moeten alle 15 geadresseerden zo snel mogelijk en op volgorde van nummering hun individuele schrift ontvangen.’

GEADRESSEERDE NR. 1

Peter Bosman was jaren geleden vertrokken uit zijn Zeeuwse geboortedorp, waaraan hij met een gevoel van opluchting was ontsnapt. Het was hem er te benauwd, te bekrompen en hij had het verstilde heggenslandschap -hoe mooi ook- gretig ingeruild voor de verlokkingen van het studentenleven en de hectiek van de grote stad. Inmiddels was hij een bekend gezicht in veel Nederlandse huiskamers waar hij als reporter voor de NOS in het journaal verslag deed van oorlogssituaties en andere rampen.

Mocht hijzelf niet vaak meer aan zijn geboortedorp terugdenken, zijn oud-dorpsgenoten was het onmogelijk hém te vergeten. Zij werden tenminste een paar keer per week aan hem herinnerd als hij weer was neergestreken in een of andere uithoek van de wereld waar het gistte. Ook Zacharias Polderman was dat niet ontgaan hoewel hij om andere redenen zijn vroegere klasgenootje niet uit zijn geheugen had kunnen wissen. Het eerste schoolschrift was dan ook aan Peter Bosman gericht. Afgezien van die naam en de verwijzing naar de NOS ontbrak verdere informatie, maar het had de ijverige notarisklerk weinig moeite gekost nadere adresgegevens te achterhalen. De brief van het notariskantoor arriveerde bij Peter op het moment dat hij net was afgereisd naar Syrië. Eenmaal thuis duurde het nog een paar dagen voor hij toe was aan het openen van zijn post. Het logo met de naam van het notariskantoor wekte zijn verbazing. Voor zover hij wist bestond er in de verste verte geen suikeroom die hem iets kon hebben nagelaten. Voor het schamele beetje dat hij van zijn ouders had geërfd was ook zeker geen notaris nodig geweest. Hij scheurde de envelop open en keek met grote ogen naar een schoolschrift met ezelsoren. De notaris deelde hem in een begeleidende brief in plechtige bewoordingen mee: *‘Dat hij als executeur belast met de tenuitvoerlegging van de laatste wil van zijn cliënt wijlen de heer Zacharias Polderman hem het bijgevoegde*

document deed toekomen. Het was de uitdrukkelijke wens van zijn cliënt wijlen de heer Polderman geweest dat hij kennis diende te krijgen van de inhoud.'

Het schrift was geschreven in een priegelig handschrift, alsof Zacharias er een sport van had willen maken zoveel mogelijk woorden op één pagina te krijgen. Misschien was het Zeeuwse zuinigheid geweest om zo min mogelijk papier te gebruiken, maar het bevorderde de leesbaarheid niet. Eenmaal begonnen las Peter geboeid verder. Het bracht hem terug in de tijd en wierp een ander licht op een aantal gebeurtenissen waarvan er destijds in elk geval één veel stof had doen opwaaien. Er waren sindsdien zoveel jaren verstreken waarin hem dingen waren overkomen die nog veel meer indruk hadden gemaakt waardoor hij het min of meer vergeten was. Maar Zacharias was dat niet, zo bleek.

Al lezend kwamen er beelden terug, beelden die onder het stof hadden gelegen van zijn jongere herinneringen en die tot zijn verbazing niet verdwenen waren, die met elke bladzijde meer scherpte kregen. Het kleine dorpsschooltje met maar twee leslokalen aan de rand van het plein begon weer te leven. Eén lokaal voor de drie laagste, en één voor de drie hoogste klassen. De eerste schooldag waarop juffrouw Dieleman hem naast Wim van Damme had neergezet. Ze hadden toevallig te dicht bij elkaar gestaan om te ontkomen aan de keuze van de onderwijzeres. Samen achterin, in het te klein uitgevallen schoolbankje. Hoe ze hen na enkele weken al uit elkaar had gehaald en hem in de voorste bank naast Zacharias Polderman had neergepoot. Aanvankelijk had hij dat vervelend gevonden vanwege de vieze koeienlucht die Zacharias bij zich droeg. Thuis bij Zacharias hadden ze maar een paar koeien die in de ietwat scheefgezakte stal stonden die vast zat aan het oude boerenhuisje. Hij herinnerde zich hoe ze wonderbaarlijk genoeg dikke vrienden waren geworden nadat hij een keer mee was geweest met Zacharias om te vissen. Hij had er eigenlijk niet eens zo veel zin in gehad maar het vissersvirus had ook hem te pakken gekregen. Hij had het prachtig gevonden de hengel

zo ver mogelijk uit te werpen om dan na een tijdje een spartelende vis binnen te halen, die zijn moeder vervolgens enthousiast in de pan had gegooid, die ook nog dubbel zo lekker smaakte omdat hij hem zelf gevangen had. Hij herinnerde zich goed hoe hij ontdekt had dat er nog veel meer te beleven viel rond het afgelegde boerderijtje waar Zacharias woonde. Zo kakelden er diverse scharrelkippen, mekkerde er een aan een touw vastgebonden geit en knorde er een varken in een kot achter het huis. Hij herinnerde zich dat het varken in het najaar geslacht werd, waarbij hij ademloos had toegekeken hoe het dode beest op de ladder werd gehesen. Hoe hij had meegeholpen de paar koeien te melken, wat bij thuiskomst zijn moeder ertoe bracht vies naar hem te kijken en met grote ogen te vragen wat hij in hemelsnaam had uitgespookt. Dan waren er de konijnen in het hok waarvan hij er zo rond de Kerstdagen altijd een had meegekregen voor thuis. Het kerstkonijn, dat zijn vader dan de huid afstroopte om het daarna in de schuur te laten besterven, zoals hij dat noemde. Een groot feestmaal op Kerstavond en gratis, wat zijn moeder nog blijer maakte omdat de toch al niet zo rijk gevulde huishoudportemonnee niet hoefde te worden aangesproken. Dikke vrienden waren ze geworden en in de eerste drie klassen was juffrouw Dieleman hun heldin op wie ze heimelijk een beetje verliefd raakten, maar die natuurlijk onbereikbaar was. Dolgelukkig en getroost waren ze als de onderwijzeres hen soms over de bol aaide als beloning wanneer ze het bord hadden schoongeveegd.

Na de overgang naar de vierde klas waren ze automatisch naar het andere lokaal verhuisd, het rijk van meester Jacobs. De eerste schooldag na de vakantie hadden ze zich naar binnen gehaast in hun nieuwe klaslokaal om het achterste bankje te kunnen bezetten. Als bloedbroeders zaten ze daar, wachtend op de dingen die komen gingen. Meester Jacobs had ingegrepen en hen vrijwel onmiddellijk uit elkaar gehaald. Zo was voortaan de plaats van Zacharias naast Toon Fierloos in het voorste bankje links, en was zijn plaats vanaf die dag in het voorste bankje rechts naast Piet Karelse. Met grote en onbedoelde gevolgen. Want tussen Zacharias en Toon klikte het

niet echt, zeker niet nadat Toon een paar keer opzichtig de neus had dicht geknepen toen Zacharias bij hem in de bank plaatsnam. Hijzelf en Piet hadden het steeds beter met elkaar kunnen vinden. Dus was Piet hem als bijna vanzelfsprekend in zijn kielzog gevolgd om met Zacharias te gaan vissen, een koe te melken of andere handspandiensten op en om het boerderijtje te verrichten. Zacharias had dat klaarblijkelijk minder vanzelfsprekend gevonden en eerst net gedaan of hij Piet niet zag en nauwelijks een woord met hem gewisseld. Het had hemzelf een wat ongemakkelijk gevoel gegeven maar Piet had het niet opgemerkt of gedaan alsof, had er ook niets over gezegd en was de andere dag gewoon weer vrolijk meegegaan. Hij had het als een opluchting ervaren dat Zacharias al snel was bijgedraaid en hij niet meer op eieren behoefde te lopen als ze met z'n drieën waren. De nieuwe vriendschap hield stand en ieder van hen plukte daar zo op zijn eigen manier de vruchten van. Hijzelf behoefde niet te kiezen voor Zacharias en tegen Piet of andersom. Piet genoot met volle teugen zodra hij het erf van het boerderijtje opliep en iets met de beesten kon doen. Zacharias was verlost van de pesterijen van Toon Fierloos die zijn neus nu op zijn minst drie keer moest dichtknijpen en er dus van lieverlee mee stopte. Hun vriendschap leek hecht en voorbestemd om jaren te kunnen duren, tot Zacharias zich merkwaardig begon te gedragen en de vriendschap zelfs opblies. Ze hadden destijds die merkwaardige acties van Zacharias niet kunnen plaatsen en al helemaal niet wat hem tot de fatale ontsporing had gebracht. Nadat hij het schoolschrift gelezen had weggelegd was het hem duidelijk.

nr. 1

Peter Bosman

Reporter bij de N.O.S.

*UIT HET SCHOOLSCHRIFT VOOR PETER BOSMAN, REPORTER
BIJ DE NOS*

Wanneer het precies begonnen is kan ik niet zeggen: die stem uit de verte, die me zo zelden iets influisterde dat het me nauwelijks opviel. Maar de stem -een mannenstem zoals ik al heel lang weet- werd steeds indringender. Die stem zat in me en werd ten slotte mijn tweede ik.

In het begin klonk de stem bescheiden. Daardoor had ik er weinig last van. Ook geen gemak overigens. Mijn omgeving viel het niet op dat er nog iemand in me huisde. Dat veranderde na de overgang naar de 4^e klas van de lagere school. De stem had waarschijnlijk genoeg van zijn marginale bestaan en liet een aantal malen duidelijk merken er te zijn. De eerste keer liep het nog met een sisser af, maar de tweede keer sloeg hij heftiger toe en na een derde waarschuwing deelde hij een flinke tik uit met fatale gevolgen. Vanaf dat moment heerste de stem. De lijzige, wat slepende, mannelijke stem die wanneer het hem uitkwam zich zuigend met mijn bestaan begon te bemoeien.

De eerste aanval van de stem was nog een milde, positieve variant die prima paste bij de prachtige herfstdag. We zouden gaan vissen: Peter Bosman, Piet Karelse en ik. Zoals gewoonlijk bij de Weel, een paar kilometer buiten het dorp. Op de fiets en in vaste volgorde: Piet voorop, dan Peter en ik als laatste. Piet maakte er een sport van zo hard mogelijk vooruit te fietsen om als eerste aan te komen. Het deed hem plezier zijn hengel uitgeworpen te hebben als Peter en ik nog moesten arriveren. Zo ging het ook die middag. Alleen duurde het deze keer erg lang voordat ik verscheen en ook nog eens uit een heel andere richting dan gewoonlijk. Hun verwondering zie ik nog voor me. Zo reden we toch nooit, zag ik ze denken, ik moest om de Weel heen gefietst zijn en daarmee twee keer zoveel kilometers hebben gemaakt als nodig. Wat ook zo was. Piet kon het niet laten te vragen: 'Ommetje gemaakt?' Ik schudde nee en liet het daarbij. Hij

liet zich niet afschepen en vroeg door: ‘Een andere route dan toch, waarom dat?’ Eerst deed ik of ik de vraag niet gehoord had, dacht na en spaarde de kool en de geit met: ‘Ik moest een andere weg nemen.’ Dat stelde Piet niet tevreden. ‘Van wie?’ Ik moest wat zeggen, dus werd het: ‘Oh, er werd me gezegd dat ik de route rond de Weel moest nemen, dus dat heb ik gedaan.’ Peter gebaarde dat er gevestigd moest worden en nam genoegen met het antwoord. Ik merkte wel dat ook hij het maar een raar verhaal vond. Dat ik voor de terugweg opnieuw de omweg koos wekte minstens zoveel verbazing. Dat zij zonder hindernis of oponthoud naar huis waren gefietst, dat moest ik de andere dag een paar keer aanhoren. Ze bleven het maar een vreemde zaak vinden. Een paar dagen later stelden ze aarzelend voor om weer te gaan vissen en omdat ook ik de oude, vertrouwde route nam lieten ze het onderwerp rusten.

Mijn antwoorden waren geen leugens, maar slechts een halve waarheid. De hele waarheid was dat de stem mijn besturing had overgenomen. Onmiddellijk nadat Piet was weggestoven, ook Peter op zijn fiets was gesprongen en net voordat ik zou weggrijden fluisterde de stem mij in: ‘Al een paar keer niks gevangen, hè? Dat moet vandaag anders toch?’ Ja, dat wilde ik ook wel. Na mijn onuitgesproken bevestiging ging hij door: ‘Dan moet je vandaag de andere route nemen.’ Ik sputterde nog wat tegen maar hij hield vol: ‘Ik zeg het je maar één keer.’ Ik stapte op en al fietsend verzwakte mijn weerstand. Hoewel ik veel later dan Piet en Peter arriveerde ving ik de meeste vis. Met drie forse karpers als buit was ik zo door het dulle heen dat ik van de weeromstuit met hen terug wilde fietsen. Daar tekende de stem protest tegen aan: ‘Ondankbare hond. Ik had je toch gezegd de andere route te nemen vandaag.’ Ik moest hem gelijk geven en schuld bewust draaide ik mijn fiets om, riep hen nog wat na en peddelde snel de andere kant uit. De eerstvolgende keer dat we weer zouden vissen aarzelde ik met mijn vertrek, maar aangezien de stem deze keer wegbleef volgde ik hun spoor.

Een week later verscheen de stem voor de tweede keer op het toneel. Nu merkten niet alleen Peter en Piet er iets van maar fungeerde de hele klas inclusief meester Jacobs als publiek. Ik was die morgen het stro in de konijnenhokken aan het verversen toen de stem me lispelend verraste: ‘Een prima dag vandaag om die meester Jacobs van jou een lesje logica bij te brengen.’ Ik was druk bezig en negeerde hem, maar hij bleef op me inpraten: ‘Dat het niet goed zou aflopen met de klas als ik niet deed wat hij voorstelde.’ Hij bleef zijn simpele idee maar herhalen en ik kon me er niet langer tegen verzetten. Ik vocht me de school in om als eerste het klaslokaal te bereiken en ging in het bankje voorin zitten op de plaats van Toon Fierloos. Toon arriveerde, zag dat ik op zijn plaats zat en gebaarde me dat ik mijn vaste plaats links van hem moest innemen. Wat ik niet deed. Toon hield nog wat lacherig aan maar ik bleef zitten waar ik zat, waarop hij boos de klas uitrende op zoek naar meester Jacobs. Ook die zei me van plaats te wisselen maar ik verroerde geen vin en zei: ‘Ik móet vandaag rechts van Toon zitten, meester, zo is me uitdrukkelijk gezegd.’ Meester Jacobs was even uit het veld geslagen, wist niet wat te doen, dacht een ogenblik na en stelde de te verwachten vraag: ‘Waarom dat dan, Zacharias?’ De stem had mij ’s morgens al zo vaak het antwoord op die vraag gegeven dat ik niet aarzelde. ‘Nou, u weet net zo goed als ik dat in het alfabet de T van Toon vóór de Z van Zacharias komt en de F van Fierloos vóór de P van Polderman. Het is dus niet logisch dat ik als eerste in de bank zit en Toon als tweede in de rij naast mij.’ Meester Jacobs keek me met grote ogen aan, wat me de gelegenheid gaf eraan toe te voegen: ‘Het klopt gewoon niet en het moet vandaag kloppen anders gaan er dingen gebeuren die ik niet wil.’ Er werd gelachen en er ontstond rumoer. Meester Jacobs wist niet wat hij er mee aan moest. Tenslotte bracht hij er met een geforceerd lachje uit: ‘En dat moet alleen vandaag?’ Ik knikte. Meester Jacobs die geen zin had in een scène kapte de zaak af en zei: ‘Nou, dan laten we het vandaag maar zo, maar morgen zit je weer op je oude plek, begrepen?’ De hele klas vond het een meesterlijke grap, ik wist wel beter. Het gaf me een goed gevoel dat ik dreigend onheil voor de klas had kunnen afwenden. De andere dag liet de

stem me met rust, ook toen ik mijn oude plek weer innam. Toon was zo opgelucht dat ook hij me met rust liet en me zelfs niet eens vijandig aankeek toen ik me rechts van hem neerzette.

De derde keer bleef de stem dicht bij huis en koos ons boerderijtje als plaats van handeling. Hij vond het blijkbaar niet voldoende menselijke toeschouwers te kiezen, dit keer betrok hij ook een van de dieren erbij. Goed bedoeld, niettemin breidde hij zijn territorium er stiekem mee uit. Het beest werd daarmee hoofdrolspeler in een toneelstuk voor drie jongens en een geit, geschreven en geregisseerd door de stem. Ik had ooit een oud hondenhok bewoonbaar gemaakt zodat de geit er bij slecht weer in kon schuilen. Om voor iedereen duidelijk te maken wie hier huisde had ik een plankje op het hok getimmerd waarop in grote, witte letters stond te lezen: SIKKE. Ik had het beest die naam nu eenmaal gegeven en zou ook geen enkele reden hebben gehad die te veranderen als de stem zich er niet mee had bemoeid. Terwijl ik me aan het eind van de schooldag naar huis haastte om de geit te melken voordat Peter en Piet zouden arriveren, meldde de stem zich: 'Je hebt toch wel gemerkt dat je geit gisteren niet in goeden doen was?' Ja, dat had ik zeker. Ze was lusteloos geweest, had zo nu en dan gehoest en minder melk gegeven dan anders. 'Dan hoop ik maar dat ze nog in leven is als je straks thuiskomt,' ging de stem verder. Ik schrok, die gedachte was nog geen seconde bij me opgekomen en ik ging wat harder lopen. 'Je doet er goed aan de geit te laten merken dat je haar niet kwijt wilt,' zei de stem. Nou moe, dan was hij zeker even vergeten hoe goed ik elke dag voor haar zorgde. 'Ja,' wreef de stem het er nog wat verder in, 'zo'n beest heeft toch op z'n minst recht op een naam die bij haar past en bovendien eentje die klopt.' Waarom zou SIKKE niet bij haar passen, wat was dat nou. 'Had je nu niks anders kunnen bedenken dan zo'n rare scheldnaam,' ging de stem door, 'geen wonder dat een beest met zo'n naam zich niet goed voelt.' Hoezo klopte de naam niet, wat was dat voor onzin. De stem gaf direct het antwoord: 'Ik heb je al eerder gezegd dat de dingen moeten kloppen en SIKKE klopt gewoon niet. Het woord geit telt maar 4 letters en SIKKE wordt nog altijd geschreven met

5 letters. Nou dan, daar heb je je antwoord.’ Maar wat zou ik dan moeten doen om het beest te redden, flitste het door me heen. De stem wist het wel: ‘Bedenk een naam met een even aantal letters en je geit is zo weer de oude.’ Dat betekende voor mij de rompslomp van weer een nieuw plankje schilderen met weer een nieuwe naam. Daar had ik absoluut geen zin in. Het bleef stil en net toen ik dacht dat de stem het had opgegeven klonk het: ‘Ik weet het goed gemaakt, je stapt nu met grote, gelijkmatige passen direct op huis aan. Als je het eerst met je linkervoet jullie erf opstapt dan kun je de naam laten zoals die is. Als je rechtervoet het eerst jullie erf raakt dan doe je wat ik je gezegd heb.’ De stem zweeg. Mensen die me zagen keken verwonderd naar mijn zevenmijlslaarzenpassen. Ik had het niet in de gaten en liep stevig door. Bij het naderen van ons erf vertraagde ik en legde de laatste tientallen meters uiterst geconcentreerd af. Grote, identieke passen om het proces eerlijk te laten verlopen. Mijn rechtervoet daalde als eerste op het erf neer en daarmee was het duidelijk wat me te doen stond.

Terwijl ik druk bezig was onze geit het leven te redden naderden Peter en Piet in hun blauwe overall en groene laarzen. Ze bleven op korte afstand staan, zeiden niks en keken verbaasd toe, met hun handen in hun zak. Het oude naambordje lag in de modder, de witte letters bespat. Het nieuwe, blanco plankje lag naast een pot rode verf waarin ik met een stokje roerde. Ik roerde, zij zwegen. Zelfs toen ik de kwast pakte en die diep in de verfpot doopte kwam er geen woord over hun lippen. Ze bleven staren terwijl ik letter voor letter de nieuwe naam op het plankje klodderde. Onder doodse stilte zette ik de laatste letter neer waarop ze in koor zeiden: ‘MEKKER.’ Ze keken elkaar verbouwereerd aan tot Piet vroeg: ‘Wat ben jij dan aan het doen, man?’ ‘Oh, SIKKE moet vandaag een nieuwe naam krijgen,’ zei ik, al onderweg om een hamer en wat spijkers te halen. Onder het toeziend oog van de twee vrienden sloeg ik het plankje op het geitenhok waarmee de naamswijziging een feit was. ‘MEKKER’ zei Peter nog met de verwondering in zijn ogen, ‘klinkt leuk hoor, maar SIKKE was toch net zo goed?’ ‘Nee,’ echode ik de stem na, ‘want